

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 25 Temmuz 2012

Üniversite Adayları Tercihlerini Düşünürken...

Bu hafta üniversitelerimizde yeni öğrencilerimizi yerleştirme aşamasını yaşıyoruz. Sayıları yüzbinlerle ifade edilen genç üniversite öğrenci adayları, kendilerini mesleklerine hazırlayacak “en uygun” okul arayışında iken, üniversitelerimiz de en “iyi” öğrenci adayını kapma telaşındalar.

Yaz sıcaklarında her sene acımasız bir yarışmanın kuralları içinde sürdürülen bu telaşı sizlerle birlikte gazete ve televizyonlarda izlerken, geçenlerde okumayı bitirdiğim **Umberto Eco**'nun Can yayınlarından çıkmış yeni kitabını anımsamadan edemedim: *Günlük Yaşamdan Sanata*.

Eco, 1970’li yıllarda kaleme almış olduğu denemelerini derlediği bu kitapta, gelişmiş Batı ekonomilerinde “*sanayi-sonrası hizmet toplumu*” diye adlandırılan aşamada yükselişe geçen “post-modernizmin” aslında *ikinci orta çağ*ı andırmakta olduğunu tartışmakta. *İkinci orta çağın* ana özellikleri, bildiğimiz orta çağ ile örtüşmekte. Eco’dan alıntılanarak sizlerle paylaşıyorum:

“Orta çağ bilgini hep sanki kendisinin bulduğu hiç bir şey yokmuş ve sürekli olarak eski otoritelerin görüşlerini aktarıyormuş gibi davranır. Bu otorite Doğu Kilisesinin büyükleri, kutsal kitap(lar), ya da topu topu bir yüzyıl önce yaşamış bilginler olabilir. Ancak orta çağ bilgini hiç bir zaman yeni bir şey ileri sürmez, ya da yeni bir şey söylüyorsa, bunun kendinden önce yaşanmış biri tarafından söylenmiş olduğu izlenimi uyandırır”.

“O nedenle, dışarıdan bakıldığında, orta çağ bilim ve kültür söylemi, içinde farklı görüşlerin yer almadığı büyük bir monoloğu andırır; çünkü herkes aynı dili, aynı alıntuları, aynı argümanları, aynı sözcük dağarcığını kullanma çabası içindedir. Konuya yabancı bir dinleyici sanki hep aynı şeyler söyleniyormuş hissine kapılır...” (sf 32-33).

Umberto Eco’nun satırlarını okuyup, gençlerimizi üniversite kapılarında izlerken son iki on yılda ülkemizde ve küresel coğrafyada yaşananları düşünmeden edemedim. Anımsanacağı üzere, iktisadi ve sosyal politikaların tamamıyla piyasa koşullarına terk edildiği ve devletin ekonomiye müdahalesinin en aza indirgenmesinin tartışılmaz bir doğru olarak kabul edildiği 1990 sonrası dönem, “tarihin sonu” olarak ilan edilmişti.. Bu dönemde “küreselleşme” adı altında, kalkınma ve sanayileşme politikaları sadece ve sadece kâr amacı güden piyasa kararlarına terk edilmişti.

Başlıca amacı kâr elde etmek olan “piyasaların”, kârın çoklaştırılmasının önünde durabilecek her türlü engeli, bu arada devletin “kamu yararı” ve “sosyal fayda” gibi kavramlarını; ya da emeğin “güvenceli ve insan onuruna yakışan iş” ve benzeri taleplerini *akıldışı* ve *popülist israf* olarak görmesi son derece doğaldı. Aslında çok uluslu tekellerin dar çerçevede kâr elde etme amacını temsil eden politikalar, “küreselleşme” kisvesi altında sanki bütün toplumun çıkarınaymış gibi sunulmaktaydı.

Karın çoklaştırılması bu şekilde sanki toplumun bütününün çıkarını temsil ediyormuş gibi bir anlayış geliştirilmekteydi. Sosyal devletin kazanımları teker teker terk edilmekte; yurttaş, müşteriye; kamu kurumları kâr amacıyla çalışan işletmelere dönüştürülüyordu. Kalkınma kavramının yerine, “yükselen piyasa” getirilmiş; sanayi yatırımlarının ve ulusal refahın yerini, borsa-faiz-döviz üçgeninde paradan para kazanmayı amaç edinen spekülâtif finans oyunları almıştı. Uluslararası ilişkiler, artık “*kumarhane kapitalizmi*”nin spekülasyon hesaplarına dönüştürülmüştü.

Bu dönüşümler ile birlikte üniversiteler de dönüşüme uğradı. Üniversiteler, bilimin, sanatın, edebiyatın, felsefenin yeşerdiği özgün kurumlar olmaktan hızla uzaklaştırıldı ve uluslararası finans dünyasının ve ulus ötesi tekellerin stratejik sorunlarına yanıt arayan teknik okullara dönüştürüldü. Buralarda anlık sorulara gözü kapalı tek tip yanıtlar verebilen mezunlar üretilirken; “pratik-pragmatik” reçeteler giderek üniversite ders müfredatlarının tekdüze konularını oluşturdu. Öğretim üyelerinin bütün bilimsel faaliyetleri ise, “uluslararası hakemli dergilerde yayın yapmaya” indirgenerek, içinde yaşadıkları toplumun sorunlarından giderek uzaklaştırılarak yalnızlığa itildiler.

Ancak 2008/2009 küresel krizi bu inanç ve fetişler dünyasının artık geride kaldığını ve bilimsel gerçeklerin hiç bir kalıba ve önyargıya sığmayacak kadar karmaşık ve çok yönlü olduğunu belgeledi. “*Piyasalar her şeyi çözer*” inancının yerini, piyasaların kamusal faydayı sağlamak amacıyla denetim ve gözetiminin kaçınılmaz olduğu anlayışı öne çıkıttı. “Tarihin sonu” ve “alternatifsiz tek doğru” inançlarının yerine, “bilimsel kuşku”, sorgulama, ve bağımsız, özerk bilimsel üretim kavramları yeniden üniversitelerin gündemine taşınmalıydı.

Ülkemizin sayıları iki yüze yaklaşan üniversiteleri, 21. yüzyılın çağdaş, kuşkucu, sorgulayan ve yaratıcı beyinler yetiştirebilen ve “ikinci orta çağ” batağına düşmeyen genç beyinler yetiştirmesi mümkün olabilecek mi?

Bu, elbette sadece üniversite eğitiminin değil, aynı zamanda ilk okulda temel eğitimden başlayarak, orta öğretimin niteliklerine dayanan bir soru. 4+4+4 sisteminin parçalanmış ve medreseleştirilmiş eğitim altyapısına dayalı bir yüksek öğretim anlayışı, 21. yüzyılın Türkiye’si için umutlu olmayı güçleştiriyor.